



Xəyalə Zərrabqızı

(əvvəli ötən sayımızda)

Ən doğma adamımla qarşılaşırım sanki o danışanda... Çoxdan tanıyıram mən o nur topası qadını... "Anamın saatları"ndan doğmalaşmışıq... Heç oxuma-yazması olmasa da, bircə hərf tanımasa belə bu Ana dünyanın ən böyük adamıdır... Müəllimi dövlət, dediyi sözü fərman bilən qocayürəkli Ana... Kimliyi olmayan körpə bir yavruya qol-qanad gərib, ərsəyə gətirən... İmdat Avşar düşüncədə bir övlad yetişdirən Ana... Dünyaya xeyirxahlıq, yaxşılıq toxumu səpən səxavətli bir Ana... Özünü yavrularına fəda edən, onları qaranlıq dünyadan işığa çıxarmaq üçün ömrünü körpüyə çevirən Ana... Ciyərparəsinin yaşlılarından seçilməsinə qıymayan, şəhadətnaməsini ala bilməsi üçün dünyanın ən məsum "rüşvət"ini müəllimə yollayan safqəbli Ana... "Anam ağızbaağız doldurduğu bir çinik lobyanı torbaya boşaltdı, şələlədi kürəyimə: "Di, yürür!" - dedi. - "Bunu müəlliminə ver, şəhadətnaməni al, gəl!" Lobyası kürəyimdə elə qaçırtdım ki, elə bil, uçurdum... Sanki topuqlarım kürəyimə dəyirdi... Qaçırdım, amma bir tərəddüd vardı içimdə. Qiymət cədvəlində dərslərin qarşısında "əla" yazılmışdı. Görəsən, şəhadətnamədə də elə yazılacaqdımı?"

Müəllifin dili o qədər aydın, rəvan, təhkiyəsi o qədər axıcı və görümlüdür ki, təsvir etdiyi hadisələr sanki kino lenti kimi oxucunun gözlərində canlanır.

"Kafa kağıdı" sıradan bir hekayə deyil, İmdat Avşarın kimliyidir, əslində... Yaradıcılığında bir tək bu əsəri oxumaqla İmdat bəyi fəxsiyyət kimi dərk edə bilir adam... Hekayədə ədib həm obraz baxımından özünü yaradır, həm də əsərin problematikasına söykənərək hətta insanın öz-özünə etiraf edə bilmədiklərini, bütövlükdə xarakterinin hər yanını açır.

İnsanlar kimi sanki əsərlərin də, obrazların da taleləri arasında doğmalıq, bağlılıq olur. "Kafa kağıdı"ni oxuduqca nədənsə qeyri-ixtiyari İmdat Avşarın "İtmiş bahar nergizi" hekayəsi beynimdə canlandı. "Kafa kağıdı"ndakı körpənin "İtmiş baharın nergizi"ndeki çiçəkdə bir mübhəm bağlılığını və bütün bunların yazarın ağırlıq uşaqlıq xatirələri ilə assosiasiyası olduğunu düşünürəm.

Balaca yavru "kafa kağıdı"ni, balaca nergiz fidanı isə "bahar"ını itirib. Hər ikisi itkidi... İtməyin yaşatdığı ağrı... İtkinin açdığı və heç bir mülhəmlə sağalmayacaq dərin izdi, qaysaq tutmayan duyğuları...

Yaratdığı obrazın müəllifin öz daxili dünyasının bir parçası, prototipi, rupu olduğu

düşünsek, İmdat bəy hələ çoculuğundan daxilindəki özgürlük və ruhani azadlığa meyil, bağımsızlıq düşüncəsi ilə hamıdan seçilib, təkə kimliyinin olmamasıyla yox...

"İtmiş bahar nergizi"ndə çiçəyin doğuluşunun təsviri "Kafa kağıdı"nda məktəblinin uşaqlıq çağı ilə yaxından səsleşir. Nənəmə: "Madem ki, yer üzünə çıxanda o qədər rəngli, gözəl olurduq, o halda biz çiçəklər niyə bu qa-

misilsiz zəhmətdir, həyata inad mənəvi dirənışıdır...

Ondan kimliyinin axtarışını tələb edən həyatın kəşmə-kəşində başını itirən körpə İmdat... Anasını "Div anası"ndan qorumaq üçün özünü sipər edən və səsi kimi xisləti də eybəcər dövlət qadının susdurduğu kimliksiz körpə... kömeksiz körpə...

- "Ey, sən! Sən nə istəyirsən?"

Anamın "Div anası"nın qarşısında susduğunu, söz deyə bilmədiyini görüb sinəmi irəli

"Qərübə bir kəder bürümüşdü məni, dürməyimi dişləyirdim, di gel, dişlədiyimi udamırdım. Anam dayandı, bir rayona tərəf baxdı, bir də kənd tərəfə... Kəndə yaxınlaşmışdıq. Çarəsiz anamın gücü təsəlliyyə çatırdı: Ağlama, quzum, ağlama... Atan gələr, "kafa kağıdı"ni da alar, laklı ayaqqabılar da..."

Dişlədiyü dürməyi ağızında böyüyən, bir loxma çöreyi boğuzunda qəhərə çevrilən, əlində kimliyi, ayağında laklı ayaqqabısı olmasa da İmdatın

pencərədən görünən bir bucaqdır. İmdat bəyin qələmində "Günəş" və "işıq" obrazları, günəşin şefəqləri, gündoğumu ilə bağlı metaforlar onun içindəki ziyadan və bir insan olaraq düşüncəsindəki aydınlıqdan xəbər verir. "Kafa kağıdı"nda Günəşi "Aydınlıq atlası" adlandırır İmdat Avşar. Sadəcə "aydınlıq" yox, həm də atlanan aydınlıq, qanadlanan aydınlıq...

Qanad demişken, İmdat bəyin obrazlar qalereyasında "qayçının qanadları", "dəftərin qanadları" kimi detallar diqqətimi çəkdi ki, bu da heç şübhəsiz, yazarın özgürlük düşüncəsi ilə birbaşa bağlıdır. Adıdan adı bir kağız parçasında - dəftərdə, və ya bir dəmir parçasında - qayçıda qanad görə bilmək üçün elə qanadlı düşünməyi bacarmaq və dünyaya qanadlı baxmaq gərəkdir.

Nədənsə mənə elə gəlir ki, qanadlı yazmağı, görməyi, düşünməyi, bacarmaq üçün gərək adamın özünün də qanadları olsun... İmdat Avşar kimi...

Bəli, İmdat Avşar qanadları olan Adamdır... Bir qanadında üçrəngli Azərbaycan, bir qanadında isə şanlı Türk hilalı olan bu böyük insan hər iki qanadının altına sigdırdığı böyük Ədəbiyyatı türk dünyası və türk dühası üçün döyünən qoca ürəyində birləşdirir. Üreyin var olsun, Böyük Adam!

İmdat Avşar adı ədəbiyyat üçün çox şey deməkdir. Ümumiyyətlə, bədii yaradıcılıqla məşğul olmasaydı, heç bircə sətir yazmasaydı belə sadəcə tərəcə işinə sərf etdiyi nəhayətsiz əməyi və ölçüyəgəlməz xidmətləri ilə İmdat Avşar imzası hər iki xalqın ədəbiyyatında - söz mülkündə öz dəyərini mütləq alacaqdı...

Ədəbiyyatımızın fədakar dostu, əziz İmdat bəy uşağdan böyüyənə bizim hamımızdan ötrü Dəyərdi... Sözü də... Özü də... Bu gün də belədir, sabah da belə olacaq...

Müsahibələrindən birində doğulduğu günün qeyri-dəqiqiliyi ilə bağlı məqamı açıqlayan İmdat bəyin həmin kövrək söhbətini oxuyanda elə yazarın "Anamın saatları", "Kafa kağıdı" hekayəsi qədər ağrıdım. Amma sonra elə İmdat bəyin qələmindən düşüncəmə sirayət edən işıqla, nikbin baxdım yaşananlara... Zamanın nə önemi?!

Önemli olan doğulmaqdi! Önemli olan ömür sürmək yox, ömrü İmdat Avşar kimi dövrləndirə bilməkdi... Önemli olan yaşamaqdı, yaşamağı bacarmaqdı... Önemli olan var olmaqdi... Varlığını təsdiq edə bilməkdi... kimliyin, təqvimin, vaxtın mahiyyəti isə bu boyda Varoluşun qarşısında bir heçdir... sadəcə rəqəm və ya kağız parçası...

Sözünlülə, qələmiylə, düşüncəsiylə bütün bu nəsələrin fəvqündə dayanan İmdat Avşar şəxsiyyəti artıq Ədəbiyyat adına, Sənət adına, Böyük Söz adına fədakarlığın, dostluğun, qardaşlığın, bağlılığın kimliyinə, brendinə çevrilib...

Vaxtın nə önemi?! Taleyinə meydan oxuyan, qəderinə qalib gələ bilən kəs Vaxtdan uca Adamdır... İmdat Avşar kimi...

Vaxtdan uca Adam...



ranlıq zindanda gözləyirik?" deyirəm.

Əslində, bu hekayədə "nergiz" azadlığın, özgürlüyün işartısı olmaqla bərabər həm də qaranlığa və soyuğa üsyandır. "Buzu eridən bir eşq atəşi var biz nergizlərdə... Bir qığılcımla bədənimize eşq

verdim: - Mənim "kafa kağıdı" m yoxdu!

"Div anası" barıt kimi partladı:

- Sən sus, kirpi!

Acıdan keçməyən şərqilər əksik olduğu kimi acılardan keçib durulmayan insan da

köksünə sığmayan böyük ürəyi vardı... Bu Tanrının böyük lütfü idi ki, onu balaca İmdat ərmeğan etmişdi. Və İmdat o ürəyin işığına bürünüb bütün qaranlıqlara, zülmətlərə meydan oxuyacaq, bir zaman anasına bağiran, ona həqarətlə "sus, kirpi!" deyə susduran

İmdat Avşar adı ədəbiyyat üçün çox şey deməkdir. Ümumiyyətlə, bədii yaradıcılıqla məşğul olmasaydı, heç bircə sətir yazmasaydı belə sadəcə tərəcə işinə sərf etdiyi nəhayətsiz əməyi və ölçüyəgəlməz xidmətləri ilə İmdat Avşar imzası hər iki xalqın ədəbiyyatında - söz mülkündə öz dəyərini mütləq alacaqdı... Ədəbiyyatımızın fədakar dostu, əziz İmdat bəy uşağdan böyüyənə bizim hamımızdan ötrü Dəyərdi... Sözü də... Özü də... Bu gün də belədir, sabah da belə olacaq...

atəşi düşüncə bu qaranlığı yara-yara çıxarıq gün üzünə" deyir nergiz.

İmdat Avşar öz içindəki bağımsızlıq eşqini məqamı gəldikcə hətta təbiət hadisələrinin də üzərinə köçürür və bu detal olduqca uğurlu alınır. "Bu qaranlıq pərdəsini yırtmaq istəyirəm. Torpağı, üstümüzdəki buz qatlarını delib başımı günəşə uzatmaq..." Bu, sadəcə bir nergiz fidanının nə olursa olsun, bütün əzablara göğüs gərmək, günəşi görmək çirpinişləri deyil, bu İmdatın içindəki məndir, daxilindəki hayırırışıdır, ilahi səsdir, balaca, savunmasız bir körpəni İmdat Avşar edən iradədir,

yanmışıq kimidir... Ən böyük "Doğuluş" insanın mənəvi ağırların bətrindən qopduğu, öz içindəki əzablardan keçərək durulduğu andır...

Zaman bütün acıların mülhəmidir... Zaman keçdikcə şahmat taxtasının üstündə mat olan fiqurlar..., qoparılmaq, tapdanmamaq üçün köklərini nənəsinin kökünə saran, ona sıx - sıx sarılan nergiz fidanları, işıqsız evlərdə "bir nənə, bir ana, dörd oğlan, üç qız" oynaya-oynaya qaranlığın səsinə batıran, zülmətlərə meydan oxuyan körpələri yolluna qoyur ədalət tərəzisi əyilən dünyanın ölçü - mizanını, zaman çarxını...

"div anaları"nın zəhər saçan dilini əbədiyyən lal edəcəkdə. Əzablara sine gerəkək böyüyən, çocular daha böyük adam olur. Bu, həyatın yazılmamış qanunudur...

İndi bütün dünya susub, İmdat danışır... İlahi ədalətin təcəllisi elə budur. Bu, aşağılanmağı o balaca ürəyinə sığdırmayan, mayəsi saflıqdan və halallıqdan yoğrulmuş körpənin Tanrıya inamı və səbrinin mükafatıdır.

Yazdıqları da başdan-başa İmdat bəyin özüdür, ürəyinin səsinin kağızın yaddaşına hopan əksidir.

Yaratdığı hər bir obraz isə müəllifin dünyaya baxdığı